

บทที่ 2

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะกล่าวถึง เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียน และการจัดการอนุบาลศึกษา ตามลำดับต่อไป

การนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศภายในโรงเรียน ได้แก่การนิเทศที่เกิดขึ้นจากบุคคลภายในโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการ เป็นการนิเทศการศึกษาโดยอาศัยบุคลากรภายในโรงเรียนเองเป็นผู้นิเทศ ได้แก่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หัวหน้าหมวด หรือสายวิชาการรวมทั้งครูที่มีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ ตลอดจนประสบการณ์ในด้านการสอน เฉพาะวิชา บุคลากรเหล่านี้จะต้องสามารถทำการนิเทศครูในโรงเรียนได้ในรูปของการ เป็นที่ปรึกษา การปรึกษางานในหมู่คณะ ตลอดจนการให้ความรู้เพิ่มเติม โดยถือหลักฝึกปฏิบัติงานให้สำเร็จได้ด้วยดี (ลีปพนธ์ เกตุทัต 2518 : 132)

ความหมาย

เนื่องจากการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นผลมาจากการนิเทศทั่วไป ในที่นี้จะกล่าวถึง การนิเทศการศึกษาโดยทั่ว ๆ ไป ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้หลายลักษณะ เช่น

แฮร์ริส(Harris 1963 : 19) ได้ให้ความหมายไว้ว่าเป็นสิ่งที่บุคลากรภายในโรงเรียน กระทำกับบุคคลและสิ่งของ เพื่อมุ่งหมายในการคงไว้หรือเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานของโรงเรียน ให้เป็นไปในแนวทางที่ส่งเสริม ให้บรรลุจุดมุ่งหมายการจัดการเรียนการสอน

อดัมส์ และดิกกี(Adams and Dickey 1966 : 3) ให้ความหมายไว้ว่าเป็นแผนงานที่ จัดทำขึ้นเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน

กู๊ด(Good 1973 : 539) ให้ความหมายว่า หมายถึงความพยายามของเจ้าหน้าที่ผู้ จัดการศึกษา ในการที่จะส่งเสริมแนะนำครู และบุคลากรของโรงเรียนให้รู้วิธีการในการปรับปรุง

การเรียนการสอน ชันได้แก่การส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพ การพัฒนาครู การเลือกและปรับปรุงวัสดุประสงค์ เนื้อหา วิธีสอน และการประเมินผลการเรียนการสอน

สังค อุทรานันท์(2524 : 4) ให้ความหมายเชิงปฏิบัติการไว้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึงกระบวนการทำงานร่วมกับครู และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนของนักเรียน

นิพนธ์ ไทยพานิช (2527 : 22) ให้ความหมายโดยเน้นให้เห็นความสำคัญว่า เป็น การปรับปรุงการเรียนการสอนของครู เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเรียนของนักเรียน

วิจิตร(ธีระกุล) วรุตบางกุล และคณะ (2519 : 1) กล่าวว่าการนิเทศการศึกษาคือ การปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษา หัวใจของความสำเร็จในการปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษาอยู่ที่คุณภาพของการสอนและวิธีสอน ซึ่งจะต้องปรับปรุงโดยใช้กระบวนการ วิธีการและเทคนิคเฉพาะอย่าง

อาคม จันทร์สุนทร(2527 : 1)ให้ความหมายว่า การนิเทศการศึกษาหมายถึงกิจกรรม ที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอน หรือทำให้เกิดการเพิ่มพลังในการปฏิบัติงานของครู รวมทั้งให้ความก้าวหน้าทางวิชาชีพ และทำให้เกิดผลขั้นสุดท้ายคือการศึกษาของเด็กก้าวหน้าไปไปอย่างมีประสิทธิภาพ

เมธิ บิลันธนานนท์ (2525 : 211) การนิเทศการศึกษาเป็นหน้าที่หนึ่งในการดำเนินงานในโรงเรียน ซึ่งเป็นหน้าที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและการประเมินผลความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานที่เป็นอยู่ และเพื่อความมั่นใจว่าการบริหารของโรงเรียนที่เป็นอยู่นั้น ได้ดำเนินการตามแผนงานที่วางไว้ หน้าที่การควบคุมนี้จะช่วยแก้ไขการปฏิบัติงานทั้งของครูผู้สอนและงานฝ่ายบริหารด้วย

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2526 : .1) ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาว่า หมายถึงความพยายามทุกชนิดของเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาที่ได้รับมอบหมาย ให้ทำหน้าที่นิเทศการศึกษา ให้การแนะนำครู หรือ/และผู้อื่นที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อ

- ให้ความรู้จักวิธีปรับปรุงการสอน หรือการให้การศึกษา
- ช่วยให้เกิดความงอกงามทางวิชาชีพทางการศึกษา
- ช่วยพัฒนาครู

- ช่วยในการเลือก และปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา
- ช่วยเหลือและปรับปรุงเนื้อหาของการสอน
- ช่วยเหลือ และปรับปรุงวิธีสอน ช่วยเลือกและปรับปรุงการประเมินผลการสอน

จากความหมายของการนิเทศการศึกษาที่ยกมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่า การนิเทศการศึกษาโดยทั่วไปมุ่งเน้นการพัฒนาครู เพื่อเป้าหมายทางการเรียนการสอนที่จะส่งผลถึงความก้าวหน้าทางการศึกษาของนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้การศึกษาโดยทั่วไปมักจะคำนึงถึงการนิเทศการศึกษาจากศึกษานิเทศก์ หรือการนิเทศที่เกิดขึ้นจากภายนอกโรงเรียน

ส่วนความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนนั้น จะเน้นที่การนิเทศการศึกษาที่เกิดจากการดำเนินงานของบุคลากรภายในโรงเรียน ดังเช่นมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สงัด อุทรานันท์ (2524 : 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน คือกิจกรรมหรือกระบวนการศึกษาที่จัดขึ้นภายในโรงเรียนโดยความร่วมมือของบุคลากรทั้งหมดภายในโรงเรียน

วัลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2525 : 93) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการนิเทศภายในโรงเรียน คือการที่ผู้บริหารภายในโรงเรียน ซึ่งได้แก่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หัวหน้าหมวดวิชา โดยความร่วมมือกับคณะครูภายในโรงเรียนร่วมมือกันปรึกษาหารือ เพื่อทำการรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลวางแผนการปรับปรุงการเรียนการสอน ตลอดจนปรับปรุงคุณภาพของบุคลากรในโรงเรียนให้ดีขึ้นตลอดเวลา นอกจากนี้ทางโรงเรียนอาจเชิญวิทยากรและศึกษานิเทศก์มาร่วมมือด้วย

อาคม จันทสุนทร (2527 : 1) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนเป็นการจัดการนิเทศการศึกษาโดยบุคลากรในโรงเรียนเอง ผู้นิเทศจะได้แก่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หรือหัวหน้าสายวิชาและหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ ที่โรงเรียนเลือกและแต่งตั้งขึ้น

กิตติพร ปัญญาภิญโญผล (2526 : 145) ให้ความเห็นว่า การนิเทศภายในได้แก่ การนิเทศที่เกิดจากคณะครูในโรงเรียนดำเนินการ ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้บริหาร หัวหน้าหมวดวิชา ครูผู้มีประสบการณ์ทำหน้าที่นิเทศครูใหม่ หรือผู้ที่ต้องการรับการนิเทศ

จากความหมายที่กล่าวมาแล้วพอสรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นการดำเนินงานร่วมกันระหว่างบุคลากรทางการศึกษาภายในโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพทางการเรียนการสอนของครู ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพทางการศึกษาของนักเรียนให้สูงขึ้นและตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ความจำเป็นในการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

จากการสัมมนาของนิสิตปริญญาโท สาขา นิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ปีการศึกษา 2527 ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนพอสรุปได้ดังนี้

การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อครู ทั้งนี้ เพราะการนิเทศการศึกษาเป็นตัวแทนของความเปลี่ยนแปลง นำเอาความเปลี่ยนแปลงจากภายนอกมาสู่โรงเรียน เมื่อการนิเทศการศึกษามีความจำเป็น แต่การนิเทศการศึกษาจากภายนอกโรงเรียนไม่สามารถสนองตอบความต้องการของโรงเรียนได้ เพราะจำนวนศึกษานิเทศก์มีน้อย ขาดงบประมาณ เครื่องมือ อุปกรณ์ ยานพาหนะที่จะทำการนิเทศในโรงเรียนได้อย่างทั่วถึง สภาพปัญหาและความต้องการของแต่ละท้องถิ่นไม่เหมือนกัน ผู้ที่รู้ปัญหาได้ เป็นอย่างดีคือบุคลากรภายในโรงเรียนนั้น ๆ บุคลากรในโรงเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถ และบางคนมีความเชี่ยวชาญในเฉพาะสาขาวิชาอีกด้วย จึงเป็นการสมควรที่จะใช้ทรัพยากรเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

สงัด อุทรานันท์ (2524 : 2) ได้ให้ความเห็นว่า การจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนนั้น เป็นสิ่งที่จำเป็น เพราะ เป็นการนิเทศการศึกษาที่มีความเหมาะสมที่สุดกับสภาพสังคมปัจจุบัน ด้วยเหตุผลดังนี้

1. ศึกษานิเทศก์โดยตำแหน่งมีจำนวนจำกัด ไม่สามารถสนองความต้องการการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง
2. สภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนแต่ละแห่งไม่เหมือนกัน จึงเป็นการยากที่ศึกษานิเทศก์ซึ่งอยู่ภายนอกจะรู้สภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนที่แท้จริงได้
3. ในสภาพปัจจุบัน บุคลากรในโรงเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถเพียงพอและบางคนมีความเชี่ยวชาญในเฉพาะสาขาวิชาอีกด้วย จึงสมควรที่จะได้ใช้ทรัพยากรเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และยังเป็นที่ยอมรับซึ่งกันและกันอีกด้วย
4. เป็นการสอดคล้องกับปรัชญา หลักการ และวิธีการของการนิเทศสมัยใหม่ที่สุด ซึ่งการนิเทศสมัยใหม่จะเกิดขึ้นโดยความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่จะต้องมีคนมาคอยชี้แนะให้ทำงานอยู่ตลอดเวลา

จากการสัมมนาของนิสิตปริญญาโท สาขา นิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร แผนกวิชาบริหารการศึกษา ปีการศึกษา 2518 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กล่าวถึง

ความจำเป็นในการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. การนิเทศ เป็นการส่งเสริมคุณภาพ ทางด้านการเรียนการสอนภายในโรงเรียน เพราะถ้าไม่มีการนิเทศแล้ว ครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนอาจจะเอาแบบอย่างที่ไม่ถูกต้องจากบุคคลอื่น
2. ครูควรได้รับการนิเทศเพื่อพัฒนาทางด้านการเรียนการสอน และทางวิชาการ ถ้าครูไม่ได้รับการนิเทศอาจแสดงออกในทางที่ผิด
3. โรงเรียนต้องมีการนิเทศ เพราะโครงการที่ประกอบไปด้วยข้อมูลจากการนิเทศ จะสามารถช่วยในการจำแนกคุณภาพของครู และความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน
4. การนิเทศสามารถกระตุ้น แนะนำความคิดใหม่ ๆ ให้เกิดกับครูในโรงเรียน โดยเฉพาะในกรณีที่น่าเอาเทคนิคและวิธีการใหม่ ๆ ตลอดจนการวิจัยมาใช้จะเป็นการช่วยในการเก็บข้อมูลในการนิเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ และน่าเชื่อถือ
5. โรงเรียนมีความจำเป็นที่จะต้องอบรมครู โดยกระทำต่อเนื่องกันไปเพราะ ไม่มีหลักประกันได้ว่า ครูที่ผ่านสถาบันฝึกหัดครูมาแล้ว จะเป็นครูที่มีคุณภาพดีอยู่ตลอดไป โดยความก้าวหน้าทางวิชาการเพิ่มพูนขึ้นเรื่อย ๆ
6. เพื่อเป็นการช่วยให้ครูได้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง ถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยทั่วไป ปรัชญาของโรงเรียน วัตถุประสงค์ของโรงเรียน เพื่อช่วยให้ครูดำเนินการสอนให้บรรลุเป้าประสงค์
7. เพื่อเป็นการเพิ่มขวัญ กำลังใจของคณะครู และก่อให้เกิดความรู้สึกลดอคดียในการทำงาน เพื่อจะร่วมใจกันปฏิบัติงานได้บรรลุจุดหมายปลายทางอันเดียวกัน

จะเห็นได้ว่าการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน มีความจำเป็นต่อการส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอนภายในโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากในสภาพปัจจุบันนี้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โรงเรียนจะรอการนิเทศจากศึกษานิเทศก์ซึ่งมีจำนวนจำกัดย่อมไม่ทันเหตุการณ์ จึงควรจัดให้มีการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนแต่ละแห่งขึ้นเองจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษายิ่งขึ้น

งานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

แฮร์ริส(Harris 1963 : 201) ได้แบ่งงานนิเทศการศึกษาออกเป็น 10 ประการคือ

1. งานพัฒนาหลักสูตร เป็นงานพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น
2. งานดำเนินการเรียนการสอน เป็นการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอนให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน
3. การจัดบุคลากร จัดให้มีคณะบุคคลรับผิดชอบในการจัดกิจกรรม การดำเนินการฝึกอบรม รวมทั้งการคัดเลือกบรรจุเลือกเฟ้น ทดสอบ การเก็บรักษาระเบียบของแต่ละบุคคล
4. จัดให้มีการบริการความสะดวก เพื่อที่จะสนับสนุนการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
5. การคัดเลือกและสรรหาวัสดุอุปกรณ์ที่จะให้ประโยชน์ในการเรียนการสอน
6. งานฝึกอบรม จัดฝึกอบรมเพื่อให้ครูมีความก้าวหน้า มีความรู้ทางวิชาการสามารถนำไปปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและทันต่อเหตุการณ์
7. การปฐมนิเทศ การปฐมนิเทศครูใหม่ หรือผู้ที่ย้ายมาใหม่ เพื่อให้สามารถปรับตัวและเข้าใจจุดหมายของการจัดการศึกษาของโรงเรียน ตลอดจนระเบียบปฏิบัติ
8. งานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักการ นโยบายการปฏิบัติงาน ปรับขยายให้เหมาะสมกับสถานการณ์ สภาพแวดล้อมต่าง ๆ
9. งานการติดต่อกับชุมชน การสร้างความสัมพันธ์ให้ชุมชน เข้าใจแผนการศึกษาของโรงเรียน
10. งานประเมินผล จัดให้มีการประเมินผลทางการเรียนการสอน เพื่อหาข้อบกพร่องแล้วนำมาปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

นิกลีย์ และอีแวนส์ (Neagley and Evans 1964 : 105) ได้กล่าวถึงการนิเทศการศึกษาของอาจารย์ใหญ่ไว้ดังนี้

1. สร้างบรรยากาศให้ครูแต่ละคนหรือกลุ่ม สามารถแสดงความสามารถออกมาอย่างอิสระ และปรับปรุงการเรียนการสอนร่วมกับบุคคลอื่น
2. ทำงานกลุ่มในการสร้างและดำเนินการให้เป็นไปตามปรัชญาของชุมชน
3. พัฒนาการสอน
4. พัฒนาหลักสูตร

5. ดูแลโครงการนิเทศในโรงเรียนให้ดำเนินไปด้วยดี
6. ดำเนินการจัดประเมินผลโครงการทั้งระบบ
7. ช่วยให้มีการจัดตั้งผู้เชี่ยวชาญในการสอน และใช้คณะนี้ให้มีประสิทธิภาพ
8. รับผิดชอบ ในการจัดโครงการส่งเสริมความรู้แก่ครูประจำการในโรงเรียน
9. จัดให้มีการแลกเปลี่ยนข่าวสาร และความคิดเห็นซึ่งกันและกันในระหว่างครูและ

บุคคลอื่น

10. ดูแลสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น อุปกรณ์ หนังสือ และแหล่งวิชาการ
11. ช่วยให้มีการพัฒนาทางการศึกษาใหม่ ๆ ในท้องถิ่น

ชารี มณีศรี (2523 : 45 - 53) ได้กล่าวถึงงานนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนไว้ดังนี้

เรียนไว้ดังนี้

- ก. การช่วยเหลือครูทางด้านวิชาการและด้านบริหาร
 1. การปรุมนิเทศครูใหม่
 2. การจัดการประชุมก่อน เปิดเรียน
 3. การสังเกตการสอนในชั้น
 4. การเยี่ยมชั้นเรียนอื่น ๆ
 5. การสาธิตการสอน
 6. การนิเทศด้วยการปรึกษาหารือเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม
 7. นิเทศด้วยการจัดการต่าง ๆ
 8. การอบรมครู
 9. จัดสัมมนาครู
 10. การจัดหาหนังสือที่มีคุณค่าทั้งเนื้อหาและวิชาการ วิชาการศึกษาและอื่น ๆ และส่งเสริมให้ครูอ่าน
 11. ปรับปรุงห้องสมุดให้มีสภาพดี ทันสมัย
 12. จัดบริการวัสดุทัศนศึกษาให้ครูเป็นอย่างดี สนับสนุนให้ครูได้ใช้อุปกรณ์ เหล่านั้น
 13. แนะนำให้ครู เข้าเป็นสมาชิกของสมาคมทางวิชาการต่าง ๆ
 14. สนับสนุนให้ครูไปเรียนเพิ่มเติมในระหว่างปิดภาคเรียน

- ข. การช่วยเหลือครูในด้านปัญหาส่วนตัว
- ค. การสร้างขวัญของคณะครูในโรงเรียน
- ง. การประเมินผลในด้านการปฏิบัติงานของโรงเรียน

เมธี บิลันธนานนท์ (2525 : 216) ได้กล่าวถึงผู้บริหารโรงเรียนกับงานนิเทศเพื่อปรับปรุงการสอนของครูไว้ดังนี้

1. ช่วยปรับปรุงการเรียนการสอน
2. ช่วยครูให้เข้าใจเด็ก
3. บุคลากรให้ทำงาน เฉพาะอย่างทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด
4. ปรับปรุงหลักสูตร

ดังที่รวบรวมมาแล้วทั้งหมดข้างต้น เกี่ยวกับงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนนั้น จะเห็นได้ว่า ความคิดเห็นส่วนใหญ่ยึดงานการนิเทศการศึกษาโดยทั่ว ๆ ไป เป็นหลัก แต่เปลี่ยนแปลงที่ตัวบุคลากรที่ดำเนินการนิเทศเท่านั้น

กิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน

อาคม จันทสุนทร (2527 : 3 - 6) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. การให้ความรู้ ผู้นิเทศในโรงเรียนจะใช้การนิเทศ โดยให้ความรู้แก่ครูได้ในหลายอย่าง เช่น
 - การให้คำแนะนำ
 - การประชุมปรึกษาหารือ
 - การจัดอบรม
 - การปฐมนิเทศ
 - การใช้เอกสารให้ความรู้
 - การหาวิทยากรมาให้ความรู้
2. การทำหัตถ์ หรือการสาธิต
3. การพาไปดูงาน

4. การประสานงานให้ร่วมกันทำงาน
5. การบริการทางด้านวิชาการ
6. การประเมินผลและวิจัย
7. การจัดกิจกรรมกระตุ้นให้ทำงาน เข้มแข็งยิ่งขึ้น
8. การให้ไปฝึกงาน
9. การทำให้เกิดความเข้าใจกัน

แฮร์ริส (Harris 1963 : 78 - 91) ได้แบ่งกิจกรรมสำหรับการนิเทศการศึกษา ออกเป็น 26 ประการ คือ

1. การระดมสมอง เป็นการประชุมเพื่อรวบรวมความคิดของผู้เข้าร่วมประชุมคุณภาพของงานขึ้นอยู่กับความสามารถและประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมประชุม
2. การประชุมแบบบับซี้ เซสชั่น (Buzz Session) เป็นการประชุมกลุ่มขนาด 5-8 คน เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนมีโอกาสพูด ควรจะจัดเป็นวงกลมเพื่อให้สมาชิกทุกคนได้เห็นหน้ากัน มีความสนใจและมีส่วนร่วมมากที่สุด
3. การตั้งคณะกรรมการ เป็นการดำเนินงานตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง
4. การสาธิตเป็นการทำให้ดูเป็นกระบวนการอย่างเป็นลำดับขั้นตอน เพื่อให้ผู้เข้ารับการนิเทศเกิดความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่ทำให้นั้น
5. การทดลองปฏิบัติการ เป็นการทดลองเพื่อค้นหาบางเรื่อง
6. การปฏิบัติจริง เป็นการให้ผู้รับการนิเทศ ได้เข้าทำงานจริง ๆ อาจมีข้อจำกัดอยู่ตรงที่มักจะเสียค่าใช้จ่ายสูง
7. การอภิปราย เป็นการให้คนที่มีความรู้ ความสนใจในเรื่องเดียวกัน มาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อให้ได้ข้อสรุปอย่างใดอย่างหนึ่ง
8. การจัดนิทรรศการ เป็นการแสดงให้เห็นกิจกรรมต่าง ๆ ให้ปรากฏแก่สายตาของคนหมู่มาก
9. การจัดทัศนศึกษา เป็นการออกไปชมสถานที่ต่าง ๆ ที่อยู่นอกชุมชนออกไป เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงมากที่สุด
10. ภาพยนตร์ หรือโทรทัศน์ เป็นการให้ความรู้โดยการใช้ภาพยนตร์หรือโทรทัศน์

เป็นสื่อกลาง

11. ประสพการณ์ตรง เป็นกิจกรรมที่วางแผนให้ผู้นิเทศ ได้ร่วมรับผิดชอบ และปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง
12. การบำบัด เป็นการดำเนินงาน เพื่อขจัดปัญหาสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้หมดไปจากผู้รับการนิเทศ
13. การสัมภาษณ์แบบกำหนดหัวข้อ เป็นการสัมภาษณ์ที่ได้วางโครงร่างของข้อคำถามไว้ก่อนว่า จะถามอะไรบ้าง เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงกับเป้าหมาย ที่วางไว้ให้มากที่สุด
14. การสัมภาษณ์เฉพาะเรื่อง เป็นการให้สัมภาษณ์เฉพาะเรื่องในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นเรื่องย่อย ๆ แต่ต้องการข้อมูลที่ละเอียดและลึกซึ้ง
15. การเยี่ยมชั้นเรียน เป็นการช่วยให้ครูที่มีจุดอ่อน และมีความต้องการความช่วยเหลือ ไปดูครูที่มีทักษะตรงกับที่ตนต้องการสอน ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างครูด้วยกันแต่จะต้องแจ้งจุดมุ่งหมายของการไปสังเกตการสอน และหลังจากนั้นจะต้องมีการอภิปรายร่วมกัน เพื่อปรับปรุงการสอนทั้งของผู้สอนและผู้สังเกต
16. การสัมภาษณ์ทางอ้อม เป็นการสัมภาษณ์ชนิดที่ไม่ต้องกำหนดหัวข้อไว้ แต่ต้องการให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ระบายความในใจออกมาให้มากที่สุด
17. การบรรยาย เป็นการถ่ายทอดความรู้ต่อกลุ่มคนใหญ่ ๆ เพื่อให้เกิดผลดียิ่งขึ้น ควรมีภาพประกอบและท่าทางประกอบ
18. การประชุม เป็นการพบปะของกลุ่ม เพื่อกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง และมีวาระการประชุม เป็นแนวทางในการประชุม
19. การสังเกต เป็นการสังเกตเพื่อวิเคราะห์ ซึ่งจะมีผลต่อผู้ถูกสังเกตมากกว่าผู้สังเกต
20. การอ่าน เป็นการส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ให้กว้างขวางและทันสมัยโดยการใช้อีกสารให้ความรู้
21. การสังคม เป็นการนำเอาบุคคลต่าง ๆ เข้าหากันเพื่อมิตรภาพ การพักผ่อน โดยมีจุดประสงค์ที่สำคัญคือ การพักผ่อนหย่อนใจและการพบปะสังสรรค์ การติดต่อสื่อสารสะดวก เพื่อลดการขัดแย้ง
22. การบันทึกเสียง เป็นวิธีการหนึ่งของการรวบรวมข้อมูล ข้อความ ฯลฯ แล้ว

นำมาเปิดฟังใหม่

23. การประชุมปรึกษาหารือ เป็นการแสดงความคิดเห็นอย่างมีรูปแบบ อาจจะเป็น ลักษณะของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือโต้แย้งในด้านของความคิดเห็นก็ได้ ซึ่งให้คุณค่าใน การสื่อความรู้และพัฒนาความรู้

24. การแสดงบทบาทสมมุติ เป็นการใช้กลุ่มย่อยที่ประกอบไปด้วยสมาชิก 2 - 3 คน เตรียมการแสดงด้วยการเลือกปัญหาที่สมาชิกในกลุ่มสนใจ นำมาแสดงเพื่อให้เกิดความคิด ความ เข้าใจตรงกัน การแสดงจะต้องกำหนดเวลาให้เหมาะสม

25. การทดสอบ เป็นการใช้เครื่องมือหลาย ๆ ชนิด เพื่อวัดผล และประเมินผลให้ ได้ผลออกมาใช้ เป็นวัสดุติบในการปรับปรุงงานต่อไป

26. การเขียน เป็นกิจกรรมที่ใช้ศูนย์กลางต่อระบบการสื่อสารของโรงเรียน ก่อให้เกิด ความรู้ความเข้าใจด้านต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง

กิจกรรมการนิเทศการศึกษา นับเป็นสิ่งจำเป็นที่สำคัญ ที่จะช่วยทำงานนิเทศการศึกษา บรรลุผลตรงตาม เป้าหมายผู้ปฏิบัติหน้าที่นิเทศการศึกษาต้องมีความรู้ ความสามารถ เลือกกิจกรรม ที่เหมาะสมไปใช้ในแต่ละงานของการนิเทศการศึกษา การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนนั้น ส่วนใหญ่จะยึดและประยุกต์กิจกรรมนิเทศการศึกษาโดยทั่ว ๆ ไปให้เข้ากับโรงเรียน และระดับ การศึกษา ตามขนาดและความเหมาะสมของโรงเรียนนั้น ๆ

การอนุบาลศึกษา

การอนุบาลศึกษาในที่นี้จะกล่าวถึง เฉพาะโรงเรียนอนุบาลของรัฐบาล ซึ่งจัดดำเนินการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เท่านั้น ไม่รวมถึงโรงเรียนอนุบาลของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และโรงเรียนอนุบาลสาธิตของกรมการฝึกหัดครู หรือ ทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งการจัดดำเนินการมีความแตกต่างกัน

ความเป็นมาและหน้าที่ของโรงเรียนอนุบาล

แต่เดิมการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเรียกว่า "มูลศึกษา" และพึงปรากฏใช้คำว่า "การศึกษาชั้นอนุบาล" ในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2494 แต่การจัดโรงเรียนอนุบาลได้มีมาก่อนแล้ว สำหรับโรงเรียนอนุบาลสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้เริ่มตั้งขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2483 โรงเรียนอนุบาลแห่งแรกคือ โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ ส่วนโรงเรียนอนุบาลของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติตั้งขึ้น เมื่อสังกัดอยู่กับกรมสามัญ

โรงเรียนอนุบาล เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา รับผิดชอบเด็กอายุ 4 - 6 ปี ใช้เวลาในการศึกษา 2 ปีโดยแบ่งเป็น 2 ชั้น คือชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 1 และชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 การให้การศึกษามุ่งเน้นในเรื่องการเตรียมความพร้อมมากกว่าการให้เรียนหนังสือ การจัดโรงเรียนอนุบาลอาจจะจัด เฉพาะชั้นอนุบาลเท่านั้น หรือจัดร่วมกับชั้นอื่น ๆ ด้วย โรงเรียนอนุบาลสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นโรงเรียนที่จัดชั้นอนุบาล และชั้นประถมศึกษาอยู่ในโรงเรียนเดียวกัน ปัจจุบันนี้มีโรงเรียนอนุบาลอยู่ในสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติทั่วประเทศ 75 แห่ง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2525 : 4)

โครงสร้างการบริหารโรงเรียนอนุบาล

โรงเรียนอนุบาลสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กที่แตกต่างไปจากโรงเรียนประถมศึกษาอื่น ๆ กล่าวคือ มีการจัดการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือระดับก่อนประถมศึกษา และระดับประถมศึกษา การจัดการศึกษาให้แก่เด็กในระดับก่อนการประถมศึกษาเรียกว่าชั้นอนุบาล ทั้งนี้เพราะตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการของเด็กกล่าวว่า เด็กอายุน้อยมีช่วงความสนใจสั้น เหนื่อยง่าย หิวเร็ว โรงเรียนอนุบาลจึงควรจัดอาหารสนองความต้องการของร่างกายของเด็กอย่างน้อยวันละ 3 เวลา อาหารว่างในครึ่งเวลาเรียนภาคเช้า อาหารกลางวัน อาหารว่างบ่าย จัดให้มีที่นอนไว้ให้เด็กนอนพักผ่อนในตอนบ่าย การให้การศึกษามุ่งเน้นความพร้อมทางด้านต่าง ๆ คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา มากกว่าการสอนหนังสือ การให้การศึกษแก่เด็กระดับนี้ จึงเป็นเรื่องที่ยุ่งยากและซับซ้อน ทำให้แตกต่างไปจากการจัดการศึกษากับระดับประถมศึกษา ดังนั้นโครงสร้าง

สร้างในการบริหารโรงเรียนอนุบาลจึงต้องแตกต่างไปจากโครงสร้างการบริหารโรงเรียน ที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาอื่น ๆ

การบริหารบุคลากรนับว่า เป็นหัวใจสำคัญของโรงเรียน ตำแหน่งของบุคลากรในโรงเรียนอนุบาลมีดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียน(อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ)
2. ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน
3. ครูปฏิบัติการสอน
4. ครูสนับสนุนการสอน
5. ลูกจ้าง(คนงาน ภารโรง แม่ครัว) ฯลฯ
6. นักเรียน

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2525 : 9)

หน้าที่และความรับผิดชอบของโรงเรียนอนุบาล

1. จัดเตรียมความพร้อมทุก ๆ ด้าน และจัดประสบการณ์สำหรับชั้นอนุบาล
2. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนระดับอนุบาลศึกษา และประถมศึกษา เพื่อให้เป็น

ตัวอย่าง

3. พัฒนาการเรียนการสอน และสื่อการสอนระดับชั้นอนุบาล และประถมศึกษา
4. ให้การฝึกอบรมครู - พี่เลี้ยงของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ดำเนินการเกี่ยวกับเด็ก

ระดับก่อนประถมศึกษาที่ขอความช่วยเหลือ

5. สาธิต นิเทศ ช่วยเหลือ แนะนำ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
6. ศึกษาและค้นคว้า เกี่ยวกับการพัฒนาการของเด็กวัยก่อนประถมศึกษา

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2525 : 37)

แนวการจัดโรงเรียนอนุบาล

การจัดการศึกษาระดับอนุบาลศึกษาในโรงเรียนอนุบาล มุ่งส่งเสริมพัฒนาการของ

เด็ก ๆ ให้ความสำคัญพร้อม 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านร่างกาย ส่งเสริมให้ร่างกายเจริญเติบโต แข็งแรง โดยการฝึกกิจนิสัย สุขนิสัยที่ดี เช่น การรักษาความสะอาด การเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ การออกกำลังกาย และพักผ่อนอย่างถูกต้องให้เพียงพอ
2. ด้านอารมณ์ ส่งเสริมสุขภาพจิต ให้มีจิตใจร่าเริง แจ่มใส รักสวย รักงาม
3. ด้านสังคม ส่งเสริมการพัฒนาลักษณะนิสัย ให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ฝึกนิสัยรับผิดชอบ เมตตา กรุณา รักษาระเบียบวินัย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
4. ด้านสติปัญญา ส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา ให้เข้าใจคิดหาเหตุผล ตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เกิดการเรียนรู้ตามวัยของเด็ก เพื่อให้เด็กพร้อมที่จะรับการศึกษาในระดับต่อไป

ด้านวิชาการระดับอนุบาลศึกษา

การจัดด้านวิชาการระดับอนุบาลศึกษาในโรงเรียนอนุบาลจะเป็นผลดี โรงเรียนต้องมีแนวการจัด ดังนี้

1. แนวการจัดประสบการณ์และการใช้ กระบวนการศึกษาธิการ ได้ปรับปรุงแก้ไขแนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 1 - 2 พ.ศ. 2519 ขึ้นในปี พ.ศ. 2522 เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521
2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - เวลาเรียน
 1. ในรอบหนึ่งปี เด็กควรมีเวลามาโรงเรียนไม่น้อยกว่าที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด
 2. อัตราเฉลี่ยเด็กมาเรียนในแต่ละวันไม่ควรต่ำกว่าร้อยละ 90
 3. เด็กที่มีเวลาเรียนต่ำกว่าร้อยละ 60 ควรไม่เกินร้อยละ 5 ของนักเรียนทั้งหมด

การสอนเด็กอนุบาล

1. ครูควรใกล้ชิดกับเด็กตลอดเวลาที่เด็กอยู่ในโรงเรียน ครูควรมาก่อนเวลา และกลับหลังเวลาเลิกเรียน
2. การสอนในระดับอนุบาล มุ่งเตรียมความพร้อมเด็กโดยวิธี
 - การจัดกิจกรรมที่เด็กได้รับประสบการณ์ตรง
 - สอนเป็นรายบุคคล
 - จัดกิจกรรมและประสบการณ์ที่สัมพันธ์กัน
3. การสอนเด็กอนุบาลควรรใช้สื่อการเรียนการสอน และจัดทำให้เพียงพอ
4. การสอนเด็กอนุบาลไม่ควรแยกสอนเป็นรายวิชา

สื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอนระดับอนุบาลศึกษา เป็นสิ่งที่จำเป็นในการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็ก สื่อการเรียนการสอนในระดับนี้อาจแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. สื่อการสอนประเภทวัสดุ
2. สื่อการเรียนการสอนประเภทอุปกรณ์

การประเมินผลพัฒนาการของเด็กระดับอนุบาลศึกษา

การประเมินผลพัฒนาการเด็ก เป็นการดูความเปลี่ยนแปลงของเด็ก มิใช่ประเมินให้เด็กตกชั้นหรือได้เพื่อเลื่อนชั้น วิธีการประเมินพัฒนาการของเด็กมีหลายวิธีคือ

1. การสังเกตพฤติกรรมเด็กเป็นรายบุคคลและบันทึกไว้
2. สนทนา ชักถาม
3. การตรวจผลงาน
4. การชี้การชักถาม
5. การทดสอบปากเปล่า

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2525 : 5 - 15)

ความมุ่งหมายในการจัดอนุบาลศึกษา

ตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2493 กล่าวว่า "การอนุบาลศึกษาเป็นการศึกษาระดับหนึ่ง ที่มุ่งเน้นอบรมกุลบุตรกุลธิดา ก่อนการศึกษาภาคบังคับ โดยมีหลักการในการให้การอบรมนิสัย และฝึกประสาทไว้วางใจพร้อมที่จะรับการศึกษาในขั้นต่อไป" ต่อมาได้มีการประกาศแผนการศึกษาชาติฉบับปี พ.ศ. 2503 ระบุว่า "อนุบาลศึกษา ได้แก่ การอบรมเบื้องต้น เพื่อให้กุลบุตรกุลธิดาพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับประถมศึกษาต่อไป"

สำหรับแผนการศึกษาชาติ ฉบับ พ.ศ. 2510 เรียกการจัดการศึกษา "ระดับอนุบาล" เป็น "การศึกษาก่อนประถมศึกษา" และได้กล่าวถึงการศึกษาในระดับนี้ว่า "มุ่งที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนการศึกษาภาคบังคับ เพื่อเตรียมเด็กให้มีความพร้อมทุกด้านดีพอที่จะเข้ารับการศึกษาต่อไป..." (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2525 : 3)

กรมสามัญศึกษา (2525 : 2) ได้ระบุความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในระดับอนุบาลไว้ว่า งานอนุบาลศึกษาเป็นการอบรมเบื้องต้น เพื่อกุลบุตรกุลธิดาให้มีวินัยอันดีงาม และเพื่อที่จะรับการศึกษาในระดับต่อไป การศึกษาระดับอนุบาลมีความมุ่งหมายดังต่อไปนี้คือ

1. เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีสุขนิสัยที่ดีเกี่ยวกับ การกิน เล่น และพักผ่อนอย่างถูกต้อง ตลอดจนรู้จักระวังรักษาตัวให้พ้นจากโรคภัย และอุบัติเหตุ
2. เพื่อปลูกฝังให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดีงาม รู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง รู้จักอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้
3. เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักสังเกต มีไหวพริบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถแสดงออกซึ่งความชื่นชมแห่งความไพเราะและสิ่งสวยงามต่าง ๆ
4. เพื่อฝึกให้เด็กรู้จักใช้ประสาทสัมผัสให้สัมพันธ์กันได้อย่างเหมาะสม และเคลื่อนไหวร่างกายได้อย่างถูกต้อง
5. เพื่อให้รู้จักปฏิบัติกิจวัตรประจำวันด้วยตนเองได้

จะเห็นได้ว่า จุดมุ่งหมายในการจัดการอนุบาลศึกษานั้น แตกต่างไปจากการจัดการศึกษาในระดับอื่น ดังนั้นการจัดและบริหารงานตลอดจนบุคลากรในโรงเรียนอนุบาล จึงควรมีความสามารถ เฉพาะที่ เหมาะสมกับหน้าที่ที่จะปฏิบัติในโรงเรียนอนุบาลได้

คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาล

คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาล ตามที่ได้รวบรวมความคิดเห็นของครูโรงเรียนอนุบาลทั่วราชอาณาจักร และจัดลำดับของผู้บริหารไว้ดังนี้

1. มีความยุติธรรมไม่อคติ
2. รู้จักเห็นใจซึ่งกันและกัน มีเหตุผล ให้ความอบอุ่น และเป็นที่ยึดใจของครู ในโรงเรียน
3. รับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงานและรู้จักรับผิดชอบ
4. เป็นผู้นำของผู้ร่วมงาน มีความคิดริเริ่ม
5. มีความรู้ในด้านวิชาการทุกอย่าง
6. รักอาชีพนี้ ขยันขันแข็งในการทำงาน บริหารโรงเรียนให้ก้าวหน้า
7. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อชนทั่วไป เป็นที่รักของผู้ปกครองนักเรียน ยิ้มแย้มแจ่มใส
8. ไม่รู้จักขี้บ่น เป็นผู้ที่มีใจคอหนักแน่น ไม่เป็นคนเจ้าอารมณ์
9. รู้จักเสียสละพอสมควร บริการและช่วยเหลือครูผู้ร่วมงานพอสมควร
10. มีเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี สนับสนุนความก้าวหน้าของครูผู้ร่วมงาน
11. ไม่ทู่เบา เชื่อง่าย ใจเย็น
12. คอยแนะนำตักเตือน มีการให้โทษเมื่อครูผู้ร่วมงานมีความผิด ไม่พยายาท
13. เป็นที่ปรึกษาหารือ หรือตอบคำถามของครูในโรงเรียนได้
14. สุขภาพเรียบร้อย มีความประพฤติที่ดี
15. มีหลักการปกครองที่ดี เอาใจใส่ผู้ร่วมงานและนักเรียนโดยทั่วถึง
16. เป็นตัวอย่างที่ดีของครูในโรงเรียน
17. ซื่อสัตย์ สุจริต
18. ไม่นินทาครูผู้ร่วมงานในโรงเรียน
19. เป็นกันเองนอกเวลาราชการกับครูทุกคน
20. วางตัวให้เหมาะสม เป็นที่รักของบุคคลทั่วไป
21. มีความประพฤติดี
22. เป็นคนกล้าหาญ
23. แต่งตัวดี

24. มีบุคลิกลักษณะที่ดี
25. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
26. จัดให้มีการปรึกษาหารือในการปฏิบัติงานตามนโยบาย
27. ตรงต่อเวลา
28. ว่องไว
29. วางแผนงานดี
30. สุภาพเรียบร้อย
31. มีหลักธรรมประจำใจ
32. มีวัยเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่
33. มีเศรษฐกิจดี ไม่เล่นการพนัน
34. ติดตามผลงานอย่างสม่ำเสมอ

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2525 : 24 - 25)

นอกจากนี้ ลัดดา นิลละมณี (2524 : 145 - 148) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้บริหารในสถานศึกษาปฐมวัย ที่พึงประสงค์ไว้ดังนี้

1. รักเด็ก
2. ให้ความอบอุ่นแก่เด็ก
3. เมตตากรุณา
4. อารมณ์ดี
5. ใจเย็น
6. อุดหนุน
7. ขยัน
8. ยุติธรรม
9. ซื่อสัตย์
10. ยิ้มแย้มแจ่มใส
11. ตัดสินใจดี
12. คล่องแคล่วว่องไว
13. หน้าตา ทรวดทรง และท่าทางดี

14. สุขภาพดี
15. แต่งกายดี
16. วาจาสุภาพ ไพเราะ
17. กริยามารยาทดี
18. ตรงต่อเวลาและหน้าที่
19. มีมนุษยสัมพันธ์ดี
20. การสรรหาบุคลากร กับการให้บุคลากรร่วมมือในหน้าที่ที่เหมาะสม
21. ติดตามผลการปฏิบัติงาน
22. รู้จักการประเมินผล

เนื่องจากคุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้บริหารในโรงเรียนอนุบาล มีอิทธิพลต่อการสอนของครู การเรียนของเด็ก การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก การอบรมเลี้ยงดูเด็ก การปกครองบุคลากร และความสัมพันธ์อันดีกับพ่อแม่ผู้ปกครอง เด็กและบุคลากรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าบุคลิกของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลนั้น มีลักษณะแตกต่างไปจากผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาโดยทั่วไป นอกจากนี้ผู้บริหารที่ดียังต้องมีกระบวนการบริหารที่ชัดเจน และต้องเข้าใจบทบาทและหน้าที่หลัก เฉพาะของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาล

คุณลักษณะของครูอนุบาล

ครูสอนชั้นอนุบาลจะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กอนุบาลได้เป็นอย่างดี มีความรับผิดชอบในการจัดประสบการณ์ให้ได้ผลดีแก่เด็ก เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ อันจะนำไปสู่การสร้างแนวคิดและค่านิยม ครูที่สอนเด็กในวัยนี้จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก มีความกระตือรือร้น มีความรักเด็ก กริยาท่าทางสุภาพ เอาใจใส่เด็กเป็นรายบุคคล และปฏิบัติต่อเด็กโดยทั่วถึง จัดสภาพแวดล้อมให้เด็กได้เล่นและทำกิจกรรมด้วยตัวเองได้อย่างอิสระ และอยู่ในความดูแลของครูอยู่ตลอดเวลา เป็นผู้ที่กำลังใจแก่เด็ก ส่งเสริมให้เด็กอยากรู้ อยากเห็น และมีความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง

คุณสมบัติของครูอนุบาล จากการรวบรวมความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลทั่วราชอาณาจักร และจัดลำดับคุณสมบัติของครูผู้สอนไว้ดังนี้

1. มีระเบียบวินัย รับผิดชอบงานในหน้าที่
2. เสียสละเวลา ขยันขันแข็ง
3. ำรงใจแจ่มใส มีความรักเด็ก
4. มินิสัยดี อุดหนุน ความประพฤติดี
5. สังคมในหมู่ งาน
6. หาความรู้เพิ่ม เติมอยู่เสมอ
7. มีความคิดริเริ่ม
8. มีสังคม เกี่ยวข้องกับชุมชน
9. มีสัมมาคารวะดีต่อผู้ใหญ่
10. สุขภาพดี
11. ำเอื้อเพื่อ เพื่อแม่ มีน้ำใจติดต่อเพื่อนร่วมงาน
12. ซื่อสัตย์ สุจริต
13. มีเหตุผล
14. เป็นที่รักของ เพื่อนครู
15. ำไม่นำภาระทางครอบครัวปะปนกับการปฏิบัติหน้าที่การงาน

ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ (2527 : 3) ได้สรุปคุณลักษณะของครูยุคใหม่ไว้ว่า ครูจะต้องอยู่กับสิ่งแวดล้อม อยู่กับสังคม และอนาคตของประเทศพร้อม ๆ กับการอบรมสั่งสอนเด็ก ครูจะต้อง สำนึกในปัญหาของสังคมพร้อมกันไป ในขณะแนะแนวเด็ก ครูจะต้องเห็นทิศทางของสังคมที่เหมาะสมด้วยเสมอไป ครูในรุ่นใหม่นี้จึงไม่ใช่ครูของเด็กเท่านั้น แต่เป็นครูของสังคมด้วยวิถึของครูในฐานะผู้นำเด็ก และผู้นำสังคมอันมีมาแต่อดีตที่สุดสูญหายไปแล้วนั้น จะต้องสร้างขึ้นมาใหม่ ำให้ความ เป็นผู้นำนั้นยังคงมีอยู่ต่อไป แต่เป็นผู้นำใหม่ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการวิเคราะห์ ประเมินเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงเพื่อความ สุขสมบูรณ์ เสรีภาพ และเสมอภาค ยึดมั่นและ ความ รื่นรมย์ ในสังคมไทยอย่างแท้จริง

ลัดดา นิละมณี (2524 : 157 - 158) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะและพฤติกรรมครูปรุ มวัยได้ดังนี้

1. รักเด็ก
2. ำให้ความอบอุ่นแก่เด็ก

3. เมตตาคารณา
4. อารมณ์ดี
5. ใจเย็น
6. อุดทน
7. ขยัน
8. ยุติธรรม
9. ซื่อสัตย์
10. ยิ้มแย้มแจ่มใส
11. ตัดสินใจดี
12. แคล่วคล่องว่องไว
13. หน้าตา ทรวดทรง และท่าทางดี
14. สุขภาพดี
15. แต่งกายดี
16. วาจาสุภาพไพเราะ
17. กริยามารยาทดี
18. ตรงต่อ เวลาและหน้าที่
19. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
20. เข้าใจธรรมชาติ และความต้องการของเด็ก
21. ชอบคิดปะ
22. รับฟังคำพูดและคำตอบของเด็ก
23. ให้ความร่วมมือกับพ่อแม่ผู้ปกครอง เด็ก
24. ประเมินผลการปฏิบัติงานของตน

วันดี วุฒิชิต (2522 : จ - ฉ) ได้ศึกษาเรื่องคุณลักษณะของครูอนุบาลในทัศนะของครูใหญ่ ครูและผู้ปกครองในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าคุณลักษณะที่จำเป็นมากสำหรับครูอนุบาลคือ พุดจาสุภาพเรียบร้อย ใช้คำพูดที่เหมาะสมกับนักเรียน ให้ความสนิทสนม เป็นกันเองกับนักเรียนรักและเมตตากับนักเรียนโดยทั่วหน้า และยังเสนอแนะว่าต้องการครูอนุบาลที่มีคุณลักษณะรักและให้ความอบอุ่นแก่นักเรียน ไม่ขู่บังคับนักเรียน ชี้แจงเหตุผลให้นักเรียนฟังจนเข้าใจ รู้จักปรับปรุง

ตนเองให้ทันต่อเหตุการณ์เสมอ

จะเห็นว่าคุณลักษณะของครูที่ดี และครูอนุบาลที่ดีที่ยกมาทั้งหมดนี้ - เน้นถึงการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กอนุบาลพร้อมกันไปทุกด้าน คือทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ไม่เน้นเฉพาะทางด้านสติปัญญาอย่างเดียว ตามที่ผู้ปกครองส่วนใหญ่เข้าใจและต้องการ ดังนั้นครูอนุบาลควรต้องมีคุณสมบัติพิเศษดัง เช่นมีผู้กล่าวไว้แล้วข้างต้น จึงจะเหมาะสมกับ เป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจให้ เป็นผู้วางพื้นฐานชีวิตมนุษย์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนและการอนุบาลศึกษา

งานวิจัยทางการนิเทศภายในโรงเรียน

ชลอ จันทร์กุล (2524 : 120 - 124) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทของการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารทางการศึกษาในจังหวัดตรัง" ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทของผู้บริหาร ในการนิเทศด้านหลักสูตรและการสอน ด้านจัดและพัฒนาบุคลากร ด้านการจัดอุปกรณ์การสอน ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน และด้านการประเมินผลการปฏิบัติในระดับปานกลาง

2. ความคิดเห็นของครูและผู้บริหาร ที่มีต่อบทบาทการนิเทศของผู้บริหารไม่แตกต่างกัน

3. ผู้บริหารกับครูมีความคิดเห็น เกี่ยวกับปัญหาการนิเทศ ดังนี้

- การติดต่อระหว่างผู้ปกครองกับทางโรงเรียน เป็นไปอย่างไม่สม่ำเสมอ
- โรงเรียนตั้งอยู่ในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม
- ห้องเรียนมีไม่เพียงพอ
- โรงเรียนขาดงบประมาณสำหรับซื้อหนังสือเข้าห้องสมุด
- โรงเรียนขาดแคลนเอกสาร ตำรา คู่มือครู ที่จะใช้ประกอบการสอน

- โรงเรียนได้รับการบรรจุครูที่มีคุณสมบัติไม่ตรงตามที่โรงเรียนต้องการ
- ผู้บริหารมีงานภายนอกโรงเรียนมากกว่างานนี้เทศ
- ผู้บริหารระดับอำเภอ หรือจังหวัดไม่สนใจ เรื่องวิชาการภายในโรงเรียน
- ครูไม่ยอมรับการนิเทศของครูใหญ่
- ครูมีการสอนตลอดทั้งวัน จนไม่มีเวลาสนใจในเรื่องการนิเทศ
- ขวัญของครูไม่ดี

เสาวภา เข้าวรชลากร (2525 : ง - ฉ) ทำการวิจัยเรื่อง "การจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนกลาง สังกัดกองการมัธยมศึกษา" สรุปปัญหาของการนิเทศได้ว่า

1. ผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นความจำเป็นอันรีบด่วนที่จะจัดงานนิเทศภายใน
2. ครูในโรงเรียนมักไม่ค่อยเชื่อถือ หรือศรัทธาในตัวผู้นิเทศภายในโรงเรียน
3. ครูมักไม่ค่อยให้ความสำคัญในการร่วมกิจกรรมการนิเทศ
4. โรงเรียนขาดเครื่องมือ เครื่องใช้ในการจัดกิจกรรมการนิเทศ
5. บุคลากรในโรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีดำเนินงานนิเทศ
6. ครูไม่เข้าใจเป้าหมายที่แท้จริงของการนิเทศ
7. ด้านการดำเนินงาน ระบบบริการในโรงเรียนไม่เอื้ออำนวยเท่าที่ควร ครูขาดความสามัคคีกัน
8. ด้านเวลา บุคลากรในโรงเรียนไม่มีเวลาที่จะปฏิบัติงานนิเทศ เพราะมีงานสอนล้นมืออยู่แล้ว

มาลี คล้ายชม (2523 : ง - จ/1) ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการนิเทศในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดอุดรดิตต์" สรุปผลการวิจัยได้ว่า

1. ขาดแคลนงบประมาณในการนิเทศ
2. ผู้บริหารโรงเรียนไม่คำนึงถึง ความสามารถเชิงวิชาการหรือการสอน
3. ครูผู้สอนไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน แม้จะได้รับการนิเทศแล้วและผู้นิเทศไม่มีเวลาให้คำปรึกษาแนะนำแก่ครูเท่าที่ควร

วินัย ตะสกลิตย์ (2521 : 195 - 196) ทำการวิจัยเรื่อง "สำรวจการปฏิบัติจริงในการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 2" พบว่า

1. การปฏิบัติในด้านกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนประถม สรุปแล้วผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การปฏิบัติด้านนี้อยู่ในเกณฑ์น้อย
2. การปฏิบัติโครงการต่าง ๆ ที่จัดทำในการนิเทศ สรุปแล้วผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นแย้งกันโดยผู้บริหารมีความเห็นว่าปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อย แต่ครูเห็นว่าปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อยที่สุด
3. การปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศ ผู้บริหารมีความเห็นว่า กิจกรรมที่ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อยได้แก่ การปฏิบัติในการกิจกรรมการนิเทศการศึกษาในกิจกรรมเสริมหลักสูตร การปฏิบัติในด้านการนิเทศการสอน และการประเมินผล
4. มีปัญหาและอุปสรรคมากในด้าน การขาดแคลนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน ขาดแคลนวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญทางการนิเทศการศึกษา ขาดแรงสนับสนุนจากหน่วยงานเจ้าสังกัด และขาดตัวบุคลากรที่รับผิดชอบในการจัดดำเนินการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนโดยตรง เพราะมีงานล้นมืออยู่แล้ว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุบาลศึกษา

ชุตินา ลวสุตานนท์(2525 : 116) ได้ศึกษาเรื่อง "สมรรถภาพของครูอนุบาล" พบว่าสมรรถภาพที่ครูขาดมากที่สุด เป็นสมรรถภาพทางด้านทักษะ ซึ่งได้แก่

1. การเลือกการเตรียมประสบการณ์ และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ
2. การใช้เทคนิคในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ อย่างถูกต้อง เป็นไปตามลำดับขั้นตอนของประสบการณ์
3. การใช้วัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์
4. การเล่านิทานหรือเรื่องราว โดยการใช้หุ่นประเภทต่าง ๆ
5. การแยกเสียงและการสาธิตเสียงแบบต่าง ๆ
6. การจัดกลุ่ม และการใช้กลุ่มเป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรม
7. การใช้เครื่องเล่นในร่มและของเด็กเล่น
8. การใช้อุปกรณ์ให้จังหวะ เครื่องดนตรี และเครื่องเสียงต่าง ๆ

9. การใช้อุปกรณ์โสตทัศนศึกษา

วันดี วุฒิปุท (2522 : จ - ฉ) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูอนุบาล ในทัศนะของครูใหญ่ ครู และผู้ปกครอง ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า คุณลักษณะที่จำเป็นมากที่สุดสำหรับครูอนุบาลคือ พุดจาสุภาพเรียบร้อย ใช้คำพูดที่เหมาะสมกับนักเรียน ให้ความสนิทสนมเป็นกันเองกับเด็ก รักและเมตตาเด็กโดยทั่วหน้า ในส่วนข้อเสนอนะกลุ่มประชากร เสนอแนะว่า ต้องการครูอนุบาลที่มีลักษณะรักและให้ความอบอุ่นแก่นักเรียน ไม่ขู่บังคับนักเรียน ชี้แจงเหตุผลให้นักเรียนได้เข้าใจ รู้จักปรับปรุงตนเองให้ทันเหตุการณ์อยู่เสมอ

สุธี ฤกษ์ศุภสมพล (2525 : 215 - 216) ทำการศึกษาเรื่อง "ความคิดเห็นของพ่อแม่ที่ส่งเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาลที่มุ่งจัดการศึกษาทางด้านการเตรียมความพร้อม" พบว่า

1. ผู้ปกครองที่ส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาล ที่มุ่งเตรียมความพร้อมส่วนใหญ่มีความรู้ด้านจิตวิทยาพัฒนาการ เป็นอย่างดี และเข้าใจถึงการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กและผู้ปกครองส่วนใหญ่ ต้องการให้เด็ก ได้รับการพัฒนาตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการ มากกว่ามุ่งการสอนอ่านเขียน

2. ผู้ปกครองส่วนใหญ่ เห็นความสำคัญของการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจ เพื่อเป็นพื้นฐานที่จะเรียนในระดับประถมศึกษาต่อไป

3. ผู้ปกครองส่วนใหญ่ มีความสนใจเกี่ยวกับการเรียนของบุตรหลานอย่างสม่ำเสมอ และติดตามความก้าวหน้าทางด้านพัฒนาการของเด็กอยู่ตลอดเวลา

4. ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อนโยบาย การจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นอนุบาลศึกษาที่มุ่งเตรียมความพร้อมโดยเฉพาะว่ามีผลดีมากกว่าผลเสีย และให้ข้อเสนอนแนะว่า ควรมีการเผยแพร่ความรู้ด้านจิตวิทยาพัฒนาการเด็กไปยังผู้ปกครอง และโรงเรียนอนุบาลต่าง ๆ ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้เข้าใจหลักการพัฒนาการเด็กก่อนวัยเรียน อันจะเป็นประโยชน์อย่างสูงต่อการศึกษาระดับอนุบาลที่มุ่งเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กโดยเฉพาะ และเพื่อเป็นการปูพื้นฐานต่อพลเมืองของชาติในอนาคต

ทิพย์สุดา นิลสินธพ (2523 : 14) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่าง พัฒนาการทางจริยธรรมกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า เด็กที่มีอายุต่าง

กันจะมีจริยธรรมแตกต่างกัน เด็กอายุ 6 ปีจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่มีอายุ 5 ปี และ 4 ปีตามลำดับ เด็กอายุ 5 ปีมีพัฒนาการทางด้านจริยธรรมสูงกว่าเด็กอายุ 4 ปี นั่นคือพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กก่อนเข้าเรียน 4 - 6 ปีจะสูงขึ้นตามลำดับอายุ การอบรมเลี้ยงดูเด็กไทยก่อนวัยเรียนส่วนใหญ่ ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย รองลงมาคือแบบลงโทษและแบบปล่อยปละละเลยตามลำดับ การอบรมเลี้ยงดูกับจริยธรรมพบว่า จริยธรรมเด็กก่อนวัยเรียนมีความสัมพันธ์กับการเลี้ยงดู และเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน จะมีพัฒนาการทางจริยธรรมแตกต่างกัน โดยเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะมีจริยธรรมสูงกว่าการเลี้ยงดูแบบอื่น ๆ